

АНТИЧНІ ТЕОРІЇ МОВИ

Проблемні питання

1. Протолінгвістика: накопичення знань про мовні явища.
2. Головні лінгвістичні традиції античності.
 - 2.1. Філософські проблеми мови.
 - 2.2. Проблеми граматики:
 - 2.2.1. «Восьмикнижжя» Паніні.
 - 2.2.2. Розвиток граматичних понять у Греції.
 - 2.2.3. Розвиток граматичних понять у Римі.
 - 2.3. Розвиток лексикології та лексикографії.
 - 2.4. Етимологізація й систематизація слів.

Основна література

Алпатов В. М. История лингвистических учений. Москва : «Языки русской культуры», 2005. С. 9-40.

Амирова Т. А., Ольховиков Б. А., Рождественский Ю. В. История языкознания. Москва : Академия. 2003. С. 20-94.

Додаткова література й інтернет-ресурси

Гируцкий А. А. Общее языкознание: учеб. пособ. Минск : Тетра-Системс, 2003. С. 14-34.

Зубкова Л. Г. Общая теория языка в развитии : учеб. пособ. Москва : Изд-во РУДН, 2003. С. 25-30.

Рибалкін В. С. Арабська лінгвістична традиція. Класичні концепції та їх сучасна інтерпретація. URL : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/347794.html> (дата звернення: 01.09.2020).

Руда Н. Лінгвістичні вчення доби античності. URL : <http://www.pinax.com.ua/wp-content/uploads/2016/02/Stattia-Ruda-1.pdf> (дата звернення: 01.09.2020).

Супрун Л. В. Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота: навч. посіб. Київ : Знання, 2012. С. 14-40.

Відеолекції

Теория и история языкознания. URL :
<https://www.youtube.com/watch?v=D-A0Ire5UJ8&list=PL8UlKSWoo52YmWFwdmjwIwFfAZ1hNzdiE> (дата звернення: 19. 09. 2020).

History of Linguistics. URL :
<https://www.youtube.com/watch?v=sQVtziMRa1k> (дата звернення: 04. 10. 2020).

Linn A. History of Linguistics. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=Sn5N0wYIlgI> (дата звернення: 04. 09. 2020).

Коментарі до теми

У міфологічних концепціях усне й писемне мовлення уявлялося як дар богів, а слово було священним. У міфах і легендах дійсно порушено проблему механізму мови й мовлення: як і ким вони створюються?

І хоч створення писемності, навчання письму й читанню, зацікавленість проблемами мови в стародавньому світі й сприяли тривалому накопиченню уявлень про мовні явища, вони, однак, не забезпечували формування наукових уявлень про мову. Брак теоретичного осмислення фактів, невідповідність відомостей реальному стану речей дозволяють кваліфікувати цей період як протолінгвістику.

Із сер. I тис. до н.е. розвиваються три головні лінгвістичні традиції античності: китайська, індійська та середземноморська (греко-латинська). Їм властиві такі ознаки: спільність генезису, постановка спільних завдань (інтерпретація графічних знаків і текстів у цілому) і тлумачення проблем філософії мови (правильність назв, тобто їх відповідність суті позначуваних реалій).

Водночас античні мовознавчі традиції виявляли суттєві розбіжності: вони формувалися на основі мов різного типу; спиралися на матеріал відмінних систем письма; були сфокусовані на різних аспектах мови.

Спільні ознаки цих традицій помітні у розв'язанні філософських проблем мови — ототожненні позначуваного й позначувального, визнанні слова / імені як складової реалії, переконанні в магічній функції слова, його надприродному походженні.

Давньоіндійську граматичну концепцію викладено у «Восьмикнижжі» Паніні. У ній створено ієрархію правил, які описували правильну мову – санскрит, диференційовано корені та афікси, розкрито морфологічні та синтаксичні особливості санскриту.

У китайській протолінгвістиці майже не представлені проблеми граматики, тим часом увагу зосереджено на аналізі ієрогліфів, інтерпретації складних знаків, тлумаченні їхньої ідіоматичності.

У греко-латинській традиції питання граматики посідали головне місце. Оригінальність граматичної теорії епохи еллінізму (III – I ст. до н.е.) розкрито через теорію стоїків про лектон (систему смислових відношень) та вчення про аномалії (невідповідність змісту слова його звуковій формі).

Римська граматична теорія була зосереджена на питаннях нормалізації латинської мови, диференціації частин мови.

Попри суттєві розбіжності в поглядах на граматику, античних філософів єднає прагнення створити описові нормативні граматики. Лінгвофілософські дослідження епохи Античності слугували підґрунтям для подальшого розроблення граматичної теорії в часи середньовіччя.

Поняття й терміни: аномалія; античні мовознавчі традиції; індійська традиція; китайська традиція; середземноморська традиція; ономотет; софізм; стоїцизм; лектон.